

DOI: <https://doi.org/10.34921/amj.2025.2.023>**BAKIDA ƏHALİNİN İNSULTLA XƏSTƏLƏNMƏSİNİN MÖVSÜMİLİYİNİN
ÜMUMİ XARAKTERİ VƏ RAYONLAR ÜZRƏ FƏRQLİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ****G.R.Quliyeva¹, R.K.Şirəliyeva²**¹*Azərbaycan Tibb Universiteti Tədris Cərrahiyə Klinikasının Nevrologiya şöbəsi,
Bakı, Azərbaycan*²*Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun
Nevrologiya və klinik neyrofiziologiya kafedrası, Bakı, Azərbaycan*

Məqalədə Bakı şəhərinin fərqli ekoloji şəraiti olan rayonlarında əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümdən asılı dəyişməsinə qiymətləndirmək məqsədilə aparılmış tədqiqat haqqında məlumat verilmişdir.

Tədqiqat işində tam təqvim ili ərzində (01.01.2023-31.12.2023) Bakı şəhərində təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım müəssisələrində, poliklinika və xəstəxanalarda qeydə alınmış bütün insult halları barədə məlumat toplanmışdır. Insult halları xəstələrin yaşadıkları yerlərə (Bakı şəhərinin rayonlarına) görə və hər rayonda ay, mövsüm və ilin dövrünə (soyuq və isti aylar) uyğun bölünmə aparılmışdır. Xəstəliyin regionlararası, mövsümi artımının etibarlılığı Pirson testi (xi-kvadrat) ilə qiymətləndirilmişdir.

Tədqiqatın nəticələri göstərmişdir ki, Bakı şəhərində insult halları ilin isti və soyuq dövrlərində nəzərəcarpacaq dərəcədə fərqlənib. Oxşar vəziyyət Xətai, Qaradağ, Səbail, Yasamal rayonlarında da olmuşdur.

Yekunda qeyd etmək olar ki, Bakı şəhəri və şəhərin bəzi rayonlarda insult hallarının mövsümi təradüdləri ümumi xarakterə malikdir (yazda insidentlərin artması və soyuq dövrdə yüksək risk). Böyük bir şəhərdə insult hallarının rastqəlmə tezliyinin mövsümi dəyişmələri onun rayonların üçün də xarakterik ola bilər.

Açar sözlər: insultla xəstələnmə riski, insultla xəstələnmə tezliyi, insultla xəstələnmənin mövsümlə əlaqəsi

Ключевые слова: заболеваемость инсультом, сезонность заболевания инсультом, риск заболевания инсультом

Key words: risk of stroke, frequency of stroke occurrence, seasonal variation in stroke occurrence

Ağır tibbi-sosial nəticələri ilə diqqəti cəlb edən kəskin beyin qan dövrəni pozulmasının (insult) rastgəlmə tezliyi əhalinin məskunlaşdığı ərazinin heliocoğrafi, ekoloji iqlim şəraitindən asılıdır. Məsələn, hemorragik insult qışda, isemik insultun isə yay və payız fəsilələrində çox rast gəlinir [1]. Yaponiyada bütün növ insultların dekabr fevral aylarında çox, iyun avqust aylarında nisbətən az qeydə alındığı [2], Şotlandiyada insultlu xəstələnmənin qışda çox, yayda az baş verdiyi göstərilmişdir [3]. Pakistanda ilin 6 soyuq aylarında illik xəstələnmə hadisələrinin 53,8%-i müşahidə olunmuşdur [4]. Rusiyanın Novosibirsk şəhərində insultla xəstələnmənin ən yüksək səviyyəsi martda, aşağı səviyyəsi isə iyul və yanvarda qeydə alınmışdır [5]. Dünyanın müxtəlif ölkələrində insultun mövsümlüyünü təhlil edən ABŞ alimləri göstərir ki, xəstələnmənin zirvə səviyyəsi fərqli aylara

düşür [6]. Banqladeşdə insulta yay aylarında (aprel, may, iyun, iyul, avqust və sentyabr) qış ayları ilə müqayisədə (oktyabr, noyabr, dekabr, yanvar, fevral) 2 dəfə çox rast gəlinir [7]. Ürək aritmiyası olan xəstələrdə insult qışda daha çox yaranır [8]. Finlandiyada insult yayda az, payızda, xüsusən oktyabr ayında çox qeydə alınmışdır [9]. Danimarkada və Yeni Zelandiyada insultla xəstələnmənin mövsümliliyi oxşar olmuşdur, qışda xəstəlik daha çox baş verir [10]. Dağıstan Respublikasında insultla xəstələnmə ən çox yazda müşahidə edilmişdir [11]. Səudiyyə Ərəbistanında apreldə digər aylarla müqayisədə çox insult baş vermişdir [12]. Rusiyanın Komi, Arxangelsk və Yekaterinburq bölgəsində insultla xəstələnmənin mövsümliliyi aşkar edilmişdir [13-15].

Azərbaycanda əhalinin insultla xəstələnməsində mövsümi amillərin rolu öyrənilməmişdir. Bakı şəhərinin ekoloji şəraiti görə fərqli olan

rayonlarında insultla xəstələnmənin mövsümi dəyişməsi ehtimalı yüksəkdir [16].

Tədqiqat işi Bakı şəhərinin fərqli ekoloji şəraitə malik olan rayonlarında əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümdən asılı dəyişikliklərini araşdırmaq məqsədilə aparılmışdır.

Tədqiqatın material və metodları. 2023-ci ildə Bakı şəhərində və onun Xətai, Sabunçu, Qaradağ, Səbail, Yasamal və Binəqədi rayonlarında, Əhmədli qəsəbəsində qeydə alınmış müvafiq olaraq 2197, 124, 195, 76, 86, 226, 166 və 314 sayda ilkin insult hadisələri barədə təcili yardım stansiyalarının, ambulator poliklinika və stasionar müəssisələrinin məlumatları toplanmışdır. Məlumat bazasına aşağıdakılar daxil edilmişdir: xəstənin yaşı, cinsiyyəti, xəstəliyin başvermə tarixi, ilkin yardım, stasionar müalicəsi və əsaslandırılmış diaqnoz. Xəstələr insultun baş verdiyi aylara, fəsillərə və dövrlərə görə bölünmüşdür. Dekabr, yanvar və fevral ayları qış, mart, aprel və may ayları yaz, iyun, iyul, avqust ayları yay, sentyabr, oktyabr və noyabr ayları payız fəslinə aid edilmişdir. Təqvim illəri də 2 dövrə (soyuq və isti dövrlər) bölünmüşdür. Dünyada qəbul olunmuş qaydalara uyğun ilin soyuq dövrü kimi oktyabr, noyabr, dekabr, yanvar, fevral və mart aylarının, isti dövr kimi isə aprel, may, iyun, iyul, avqust, sentyabr aylarının məlumatları araşdırılmışdır. Bu bölgələrə müvafiq aylıq, fəsillik, dövrilik insult hadisələrinin sayı və xüsusi çəkisi hesablanmışdır, onların bir-birindən fərqi birfaktorlu

dispersion analizlə (F meyarı) və Pirsonun uyğunluq meyarı (xi-kvadratı) ilə qiymətləndirilmişdir [17]. Fərqi statistik əhəmiyyətinin kritik həddi kimi $P=0,05$ qəbul edilmişdir.

Tədqiqatın nəticələri. Tədqiqatda alınmış nəticələr cədvəldə əks etdirilmişdir. Məlum olduğu kimi bütün hadisələr, o cümlədən insultla xəstələnmə aylar, fəsillər və dövrlər üzrə bərabər ehtimalla baş versə idi onda bu dövrlərdə baş vermiş hadisələrin xüsusi çəkisi müvafiq olaraq 8,3 (100:12), 25,0 (100:4) və 50% (100:2) təşkil edərdi. Təqdim olunmuş məlumatlardan aydın görünür ki, Bakıda insultla xəstələnmə aylar üzrə ən çox apreldə (53,94%), ən az isə iyunda (6,92%), fəsillər üzrə yayda (21,90%) və isti aylarda (46,6%) qeydə alınmışdır ($p \leq 0,01$). Xətai rayonunda insultla xəstələnmənin mövsümiliyi (hadisələrin çoxunun yazda və soyuq aylarda baş verməsi, müvafiq olaraq 32,81 və 52,34%) Bakı şəhərindəki mövsümiliyə oxşardır. Amma xəstələnmənin aylıq trendi fərqlidir: hadisələr apreldə (14,06%) ən çox, yanvarda (2,34%) isə ən az baş vermişdir. Bu rayonda da şəhərdə olduğu kimi, xəstələnmə hadisələrinin mövsümdən asılı dəyişməsi statistik əhəmiyyət kəsb edir ($p=0,05$).

Cədvəl. Bakı şəhərində və onun bir neçə rayonunda insultla xəstələnmənin göstəricilərinin mövsümiliyi (xəstələnmə hadisələrinin xüsusi çəkisi, %-lə)

Aylar, mövsümlər	Şəhər üzrə	Xətai rayonu	Əhmədli qəsəbəsi	Sabunçu rayonu	Qaradağ rayonu	Səbail rayonu	Yasamal rayonu	Binəqədi rayonu
Yanvar	8,56	2,34	10,19	6,67	11,84	6,98	8,41	8,43
Fevral	8,65	7,81	9,55	7,18	5,26	8,14	8,41	7,23
Mart	10,83	7,03	8,28	7,18	5,26	12,79	9,74	13,86
Aprel	8,19	14,06	6,05	6,15	7,90	8,14	8,85	7,23
May	8,51	11,72	7,96	10,26	15,79	12,79	11,95	3,61
İyun	6,92	6,25	6,68	7,69	3,95	8,14	6,19	9,64
İyul	7,60	7,03	8,28	9,74	9,21	10,47	3,98	7,23
Avqust	7,51	10,16	7,64	8,21	10,53	3,49	5,75	7,23
Sentyabr	7,33	5,47	7,64	8,21	3,95	6,98	10,18	7,83
Oktyabr	8,33	10,94	7,32	8,21	5,26	9,30	6,19	7,83
Noyabr	9,24	10,94	8,28	10,26	10,53	10,47	7,96	9,04
Dekabr	8,33	6,25	12,10	10,26	10,53	2,33	7,96	11,45
Qış	25,71	16,42	31,85	24,10	27,63	17,44	24,78	27,11
Yaz	27,36	32,81	22,29	23,59	28,95	33,72	27,43	24,70
Yay	21,90	23,43	22,61	25,64	23,68	22,09	15,93	24,10
Payız	25,03	27,3	23,25	26,67	19,74	26,75	24,34	24,69
Soyuq aylar	53,94	52,34	55,73	49,74	53,95	50,0	48,67	57,83
İsti aylar	46,06	47,66	44,26	50,26	46,05	50,0	51,33	42,17
P ay	0,01	0,001	0,05	0,118	0,01	0,01	0,09	0,08
P fəsil	0,001	0,001	0,01	0,096	0,01	0,01	0,05	0,164
P dövr	0,1	0,05	0,01	0,165	0,095	-	0,145	0,05

Əhmədli qəsəbəsində əhalinin insultla xəstələnmə hadisələri nisbətən çox dekabrda (12,10%), qışda (31,85%) və ilin soyuq aylarında (55,73%) baş vermişdir. İlin fəsilələrinə və dövrlərinə görə mövsümlilik Əhmədli qəsəbəsində və ümumi şəhərdə müşahidə olunmuş mövsümlilik eynidir və statistik əhəmiyyət kəsb edir ($P \leq 0,05$). Əhmədli qəsəbəsində aylar üzrə dəyişmə səviyyəsi şəhərin ümumi səciyyəsinə fərqlidir, amma burda da xəstələnmənin aylar üzrə dəyişməsi statistik əhəmiyyətlidir ($p=0,05$).

Sabunçu rayonunda insultla xəstələnmənin yüksək səviyyəsi mayda, noyabrda və dekabrda qeydə alınmışdır, göstəricinin aylar, fəsilələr və dövrlər üzrə səviyyəsinin fərqi statistik əhəmiyyət kəsb etməmişdir ($p \geq 0,096$). Hesab etmək olar ki, Sabunçu rayonu nümunəsində əhalinin insultla xəstələnməsində mövsümlilik müşahidə edilmir.

Qaradağ rayonunda əhalinin insultla xəstələnməsi ən çox mayda (15,79%), ən az sentyabrda (3,95%) qeydə alınmışdır. Bu rayonda aylar üzrə xəstələnmə göstəricisi bir-birindən kəskin fərqlənir, ilin 5 ayında (yanvar, may, avqust, noyabr, dekabr) xəstələnmə hadisələri iyun və sentyabr ayları ilə müqayisədə (3,95%) 3 dəfədən çox baş vermişdir. Fəsilələr üzrə də xəstələnmə hadisələrinin sayı kəskin fərqlənir ($P=0,001$); qışda və yazda yüksək (27,63 və 28,95%), yayda və payızda (23,68 və 19,74%) aşağı səviyyə qeydə alınmışdır.

Səbayıl rayonunda əhalinin insultla xəstələnməsi ilin ayları üzrə bir-birindən statistik əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olmuşdur ($P=0,01$), göstəricinin yüksək səviyyəsi mart və may aylarında (12,79%), aşağı səviyyəsi dekabr və avqust aylarında (2,33 və 3,49%) müşahidə edilmişdir. Bu rayonda xəstələnmənin aylıq dinamika digər rayonların və Bakının ümumi dinamikasından fərqlidir. Səbayıl rayonunda əhalinin insultla xəstələnməsi qış fəslində (17,44%) yaz fəslə ilə müqayisədə 2 dəfəyə qədər (33,72%) azdır. İlin soyuq və isti aylarında baş vermiş insultla xəstələnmə eyni səviyyədə olmuşdur.

Beləliklə, Səbayıl rayonunun əhalisinin insultla xəstələnməsinin mövsümliliyi fərqli səviyyələrlə seçilir.

Yasamal rayonunda əhalinin insultla

xəstələnməsi mayda nisbətən çox (11,95%), iyulda nisbətən az (3,98%) olmuşdur, aylıq göstəricilərin fərqi statistik əhəmiyyətlidir ($P=0,001$). Xəstələnmə hadisələri yazda 27,43, yayda 15,93% təşkil etmiş, qış və payızda praktik eyni səviyyədə (24,78 və 24,34%) olmuşdur, fəsilələr arasında xəstələnməyə görə fərq statistik əhəmiyyətlidir ($P=0,005$). İlin soyuq və isti aylarında xəstələnmə hadisələrinin sayı bir-birindən statistik əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmir (48,67 və 51,33%).

Binəqədi rayonunda əhalinin insultla xəstələnməsinin yüksək səviyyəsi mart ayında (13,86%), aşağı səviyyəli may ayında qeydə alınmışdır. Aylar üzrə göstəricinin bir-birindən fərqi statistik əhəmiyyət kəsb etmir ($p=0,08$). Xəstələnmə hadisələrinin nisbətən çox hissəsi qış fəslində (27,11%), nisbətən az hissəsi (24,10%) yay fəslində baş vermişdir. Xəstələnmə hadisələrinin sayına görə fəsilələrin fərqi də statistik əhəmiyyət kəsb etmir ($P=0,164$). Xəstələnmə hadisələrinin çoxu (57,83%) ilin soyuq aylarında baş vermişdir. Soyuq və isti aylarda xəstələnmə sayı bir-birindən statistik əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmişdir ($P=0,05$).

Beləliklə, Bakı şəhəri miqyasında əhalinin insultla xəstələnməsi həm aylar, həm də soyuq-isti dövrlərdə bir-birindən statistik əhəmiyyətli fərqli olduğu halda, onun rayonlarında bu qanunauyğunluq Xətai rayonu və Əhmədli qəsəbəsi üzrə təstiqini tam tapmır: Qaradağ və Səbayıl rayonlarında aylar və fəsilələr üzrə, Yasamalda yalnız fəsilələr üzrə, Binəqədidə isə soyuq və isti aylar üzrə statistik əhəmiyyətli fərq aşkar edilmişdir.

Müzakirə. Bakı şəhəri üçün səciyyəvi olan insultun əhalinin yazda çox xəstələnməsi Dağıstanda [11], Novosibirskdə [5], Sıktıvkarda [13], Fərqoda [6] aparılan tədqiqatlarda müşahidə edilmişdir. İlin soyuq aylarında insultla xəstələnmənin artdığı haqqında da ədəbiyyatda çoxsaylı məlumatlar vardır [2,4]. Amma bunu təstiq etməyən müşahidələr var [7], göstərilir ki, xəstələnmə hadisələrinin 66%-i isti aylarda baş vermişdir. Mart ayında Bakıda qeyd olunmuş insultla xəstələnmə səviyyəsinin digər aylarla müqayisədə çox olmasının ədəbiyyatda təsdiqi vardır [5].

Beləliklə, əhalinin insultla xəstələnməsinin

mövsümü xarakteri qanunauyğun prosesdir, onun təzahürü müxtəlif coğrafi, iqlim və ekoloji şəkildə yaşayan əhali üçün fərqlidir.

Ədəbiyyatda eyni şəhərin müxtəlif rayonlarında əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümiliyi barədə məlumat yoxdur. Bizim bu aspektdə aldığımız nəticələr orjinaldır və subut olunur ki, iri şəhərin fərqli ekoloji şəraiti [16] əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümiliyinə əhəmiyyətli dərəcədə ($P<0,05$) təsir edir.

İlin fəsilləri və soyuq-isti ayları üzrə əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümiliyi Bakıda və onun Xətai, Qaradağ, Səbayıl və Binəqədi rayonlarında, həmçinin Əhmədli qəsəbəsində eynidir.

Sabunçu rayonunda, əhalinin insultla xəstələnməsində mövsümiliyi sübut olunmur. İri şəhərin rayonlarında əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümlilik xüsusiyyətlərinin fərqləri həmin rayonların ekoloji şəraiti ilə əlaqədar olduğu ehtimal oluna bilər.

Nəticələrdən çıxarış

1. Bakı şəhərində və onun əksər rayonlarında əhalinin insultla xəstələnməsinin mövsümiliyi qanunauyğundur, xəstələnmə riski martda, yaz fəslində və ilin soyuq aylarında yüksək olur.

2. İri şəhərin rayonlarında əhalinin insultla xəstələnməsində mövsümiyində fərqli cəhətlər ola bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Долгушева Ю.А. Вероятностный анализ влияния гомеогеофизической активности на развитие ишемических инсультов с учетом фаз солнечного цикла // *Вестник неврологии, психиатрии и нейрохирургии* - 2015, N2, с. 39-45 [Dolguшева Ju. A. Veroyatnostnyj analiz vlijaniya gemogeofizicheskoy aktivnosti na razvitie ishemiceskix insul'tov s uchetom faz solnechnogo cikla // *Vestnik nevrologii, psixiatrii i nejrohirurgii* - 2015, N2, s. 39-45 (In Russian)]
2. Fujii T., Azima H., Naoyuki, Takashima N. et al Seasonal variation in incidence of - stroke in a General Population of 1.4 million Lion Japanese: The Shiga Stroke Registry // *Cerebrovasc. Dis*, 2022, 51:79-81.
3. Moinuddin A., Sharma N., Lewsey J., Inglis S, Effect of seasonal variation on the frequency of incident stroke hospitalizations in Scot- Land // *Saudi Journal for Health Science*, 2015, vol. 4., issue 1, p. 23-27.
4. Khan W., Khan M., Shah F. Seasonal variations in stroke; a study in a teaching hospital of Khyber Pakhtunkhwa // *J. Med. Sci (Peshawar)*, 2017, vol. 25, N3, P292-296.
5. Яшникова М.В., Потеряева Е.Л., Доронии Б.М. Роль загрязняющих веществ атмосферного воздуха в развитии инсульта в условиях крупного промышленного города // *Бюллетень медицинской науки*, 2017, N3 (7), с. 69. [Jashnikova M.V., Poterjaeva E.L., Doronii B.M. Rol' zagraznjajushhih veshhestv atmosfernogo vozduha v razvitii insul'ta v usloviyah krupnogo promyshlennogo goroda // *Bjulleten' medicinskoj nauki*, 2017, N3 (7), s. 69. (In Russian)]
6. Oberg A., Ferguson J.A., Mcintyre L. and Horner R. Incidence of stroke and season of the year: Evidence of an Association // *Am. J. Epidemiol.* 2000, vol, 152, N6, P. 538-564.
7. Tahukder L.H., Hossain Si, Galib A. et al. Study on seasonal variation in stroke // *Medicine today*, 2022, N34, N1, 22-26.
8. Oida M., Suzuki S., Azita T. et al Seasonal variations in the incidence of ischemic c stroke, extra-cranial intracranial hemorrhage in Afrial. Fiberleton patients // *Circulation Journal*, 2020, 84: 1701-1708.
9. Sipila J.O., Ruuskanen J.O., Kauko T., Rautava P., Kyto V. Seasonality of stroke in Finland // *Annals of medicine*, 2016, 49 (4), 310-318.
10. Christensen A.L., Rasmussen L.H., Baker M. E. et al. Seasonality incidence and prognosis in atrial fibrillation and stroke in Danimark and New Zealand // *BMS OPEN*, 2012; 2: e001210.
11. Магомаев М. Ф. Прогноз заболеваемости церебральным инсультом в республике Дагестан // *Журнал неврологии и психиатрии*, 2015, 3. Выш.2, с. 60-63. [Magomaev M. F. Prognoz zaboлеваemosti cerebral'nyim insul'tom v respublike Dagestan // *Zhurnal nevrologii i psixiatrii*, 2015, 3. Vysh.2, s. 60-63. (In Russian)]
12. Alghamdi S.M., Aldriweesh M.A., Bdah A. A., Alhasson M. A. et al. Stroke seasonality and weather association in a Middle East Country: A single tertiary center experience // *Frontiers in Neurology*, 2021, v. 12, article 707420.
13. Острые нарушение мозгового кровообращения на севере - свежие данные регистра инсульта республики Коми // *Актуальные проблемы неврологии. Сборник трудов Сыктывкар*, 2019, с. 9-10. [Ostrye narushenie mozgovogo krovoobrashhenija na severe - svezhie dannye registra insul'ta respubliky Komi // *Aktual'nye problemy nevrologii. Sbornik trudov Syktyvkar*, 2019, s. 9-10. (In Russian)]
14. Стародубцева О. С., Бегичева С. В., Широков В.А., Осинкин Г.А., Ржаникова Д.Д. Влияние метеорологических факторов на сезонность развития инсульта в Екатеринбурге // *Уральский медицинский журнал*, 2017, N 10 (154), с. 66 70. [Starodubceva O. S., Begicheva S. V., Shirokov V.A., Osinkin G.A.,

- Rzhanikova D.D. Vlijanie meteorologicheskikh faktorov na sezonnost' razvitiya insul'ta v Ekaterinburge // Ural'skij medicinskij zhurnal, 2017, N 10 (154), s. 66-70. (In Russian)]
15. Хасанова Н.М., Попов В.В., Шарапова Е.Е. Сезонные изменения частоты развития мозгового инсульта у жителей г. Архангельска // *Медицинская экология*, 2011, N10, с.53-58. [Hasanova N.M., Popov V.V., Sharapova E.E. Sezonnye izmeneniya chastoty razvitiya mozgovogo insul'ta u zhitelej g. Arhangel'ska // *Medicinskaja jekologija*, 2011, N10, s.53-58. (In Russian)]
 16. Кахраманова Ш. Экологические проблемы города Баку. Комплексный анализ и моделирование. Изд: LAP Lambert Академическое издательство, Баку, 2012, 532 с. [Kahramanova Sh. Jekologicheskie problemy goroda Baku. Kompleksnyj analiz i modelirovanie. Izd: LAP Lambert Akademicheskoe izdatel'stvo, Baku, 2012, 532 s (In Azerbaijan)]
 17. Гланц С. Медико-биологическая статистика. Перевод с англ. Изд. Медиа сфера. М. 1999. - 452. [Stenton G. Mediko-biologicheskaja statistika. Moskva: Izd. Praktika, -1998. - 459 s. (In Russian)]

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЗОННОГО КОЛЕБАНИЯ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ НАСЕЛЕНИЯ ИНСУЛЬТОМ В ГОРОДЕ БАКУ И ЕЁ ОСОБЕННОСТИ В ГОРОДСКИХ РАЙОНАХ

Г.Р.Кулиева¹, Р.К. Ширалиева²

¹*Клиника учебной хирургии Азербайджанского Медицинского Университета, Отделение Неврологии, Баку, Азербайджан*

²*Кафедра неврологии и клинической нейрофизиологии Азербайджанского Государственного Института Усовершенствования Врачей имени А. Алиева, Баку, Азербайджан*

Резюме. В статье представлена информация об исследовании, проведенном с целью оценки сезонных изменений заболеваемости инсультом в районах города Баку с различными экологическими условиями.

В ходе исследования была собрана информация обо всех случаях инсульта, зарегистрированных в учреждениях скорой и неотложной медицинской помощи, поликлиниках и больницах Баку за полный календарный год (01.01.2023-31.12.2023). Случаи инсульта были распределены по месту жительства (районы города Баку) пациентов и в каждом районе по месяцам, сезонам и периодам года (холодные и теплые месяцы). Достоверность межрайонного, сезонного роста заболеваемости оценивалась критерием Пирсона (хи-квадрат).

Результаты исследования показали, что существенно больше случаев инсульта в городе Баку отмечалось в марте месяце, весной и в холодных периодах года. Сходная ситуация была в Хатаинском, Карадагском, Сабайльском, Ясамальском районах.

В заключение можно отметить, что сезонное колебание заболеваемости инсультом в городе Баку и некоторых районах имеет общую характеристику (весенний подъем заболеваемости и высокий риск в холодном периоде). Общегородская характеристика сезонности заболеваемости инсультом в крупном городе может иметь особенности в его районах.

GENERAL CHARACTERISTICS OF SEASONAL VARIATION IN STROKE INCIDENCE IN BAKU AND ITS FEATURES IN URBAN DISTRICTS

G.R.Guliyeva¹, R.K. Shiraliyeva²

¹ *Department of Neurology of Educational-Surgical Clinic, Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan*

² *Department of Neurology and Clinical Neurophysiology, Azerbaijan State Advanced Training Institute for Doctors named after A.Aliyev, Baku, Azerbaijan*

Summary. This article presents information about a study conducted to assess seasonal changes in stroke incidence across various districts of Baku, with varying environmental conditions.

The study involved collecting information on all stroke cases registered in emergency medical services, polyclinics, and hospitals in Baku over a full calendar year (01.01.2023 - 31.12.2023). Stroke cases were categorized by patients' place of residence (districts of Baku) and, within each district, by month, season, and period of the year (cold and warm months). The significance of inter-district and seasonal increases in incidence was evaluated using Pearson's chi-square test.

The study results indicated that a significantly higher number of stroke cases in Baku were observed in March, during spring, and in the cold periods of the year. A similar situation was noted in the Khatai, Garadagh, Sabail, and Yasamal districts.

In conclusion, it can be stated that the seasonal fluctuation in stroke incidence in Baku and some of its districts shares a common characteristic (a spring increase in incidence and a high risk during the cold period). The city-wide characteristic of stroke seasonality in a large city may exhibit specific peculiarities in its individual districts.

Müəlliflə əlaqə üçün:

Günay Rəhman qızı Quliyeva, Azərbaycan Tibb Universitetinin Tədris Cərrahiyyə Klinikası

E-mail: drgunay4@gmail.com

Təqdim edilmişdir: 06.01.2025

Qəbul edilmişdir: 17.01.2025